

KAPITEL 1 / CHAPTER 1 ¹
**DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF FUTURE VOCATIONAL
EDUCATION TEACHERS IN THE PROCESS OF THEIR PROFESSIONAL
TRAINING**

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-35-00-032

Вступ

У сучасних умовах вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання відповідно до міжнародних стандартів набуває особливої актуальності у системі вітчизняної професійної освіти. Сьогоднішні реалії вимагають, щоб підготовка здобувачів у закладах вищої освіти виходила за межі здобуття лише програмних компетентностей та результатів навчання. Для забезпечення конкурентоспроможності фахівців у сфері професійної (професійно-технічної) освіти важливо зосередити увагу на формуванні індивідуальних та творчих здібностей, які дозволяють максимально реалізувати особистісний потенціал майбутнього педагога.

Пріоритетним завданням сучасної вищої професійної освіти стає підготовка висококваліфікованого спеціаліста, здатного ефективно застосовувати набуті знання, вміння та навички у практичній діяльності. Водночас особливе значення надається здатності приймати оригінальні й нестандартні рішення, демонструвати креативність та адаптуватися до нестабільних і динамічних умов професійного середовища. Таким чином, підготовка педагогів повинна орієнтуватися на розвиток системного мислення, інноваційного підходу та здатності до самореалізації в умовах сучасних викликів. Саме в такому контексті особливого значення набуває проблема розвитку креативності студентів у процесі їхньої професійної підготовки. Ця здатність не лише визначає успішність людини в професійній сфері, але й сприяє її самореалізації, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості.

¹*Authors: Vovk Lyudmila Anatoliivna, Vovk Bohdan Ivanovich, Samus Tetiana Volodymyrivna*

Number of characters: 63456

Author's sheets: 1,59

Актуальність проблеми розвитку креативності як предмету наукового пізнання зумовлена кількома чинниками. По-перше, глобальна конкуренція вимагає підготовки спеціалістів, здатних швидко адаптуватися до змін і впроваджувати нововведення. По-друге, зростання попиту на фахівців, які можуть працювати в умовах невизначеності, генеруючи ідеї та втілюючи їх у життя, створює виклик для системи освіти, зокрема професійної. В умовах глобалізації та діджиталізації економіки особливо важливою є підготовка педагогів професійного навчання, які можуть забезпечити належний рівень професійної освіти та розвинути творчий потенціал своїх вихованців.

Важливість креативності в педагогічній діяльності важко переоцінити. Педагог професійного навчання має не лише передавати знання, а й бути здатним створювати інноваційні методики викладання, адаптувати їх до різних ситуацій і стимулювати учнів до самостійного мислення. Особливо це стосується педагогів професійного навчання, адже їхня діяльність передбачає не лише навчання, а й підготовку висококваліфікованих робітників, здатних працювати в динамічних умовах сучасного ринку праці.

Метою цього дослідження є вивчення компонентно-структурного змісту креативності майбутніх педагогів професійного навчання, аналіз її ролі в професійній підготовці та визначення умов, які сприяють її розвитку. У роботі розглянуто теоретичні підходи до розуміння феномену креативності, її значення в освітньому процесі та особливості формування креативних здібностей у студентів закладів вищої освіти.

Особливу увагу приділено вивченню мотиваційно-аксіологічного, когнітивного, діяльнісно-конативного та особистісно-рефлексивного компонентів креативності, які визначають здатність студента до творчої діяльності. Науковий аналіз підтверджує, що динамічна взаємодія цих компонентів забезпечує гармонійний розвиток особистості, сприяючи її професійній самореалізації.

Таким чином, дослідження феномену креативності та її ролі у професійній підготовці педагогів професійного навчання є важливим завданням сучасної

науки, яке має як теоретичне, так і практичне значення. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення освітніх програм, розробки інноваційних методик викладання та створення умов формування конкурентоспроможного фахівця, здатного до творчої діяльності.

1.1. Розвиток креативності особистості як наукова проблема

Останнім часом в Україні спостерігається суттєвий розвиток креативного потенціалу суспільства. У зв'язку з цим стають популярними такі напрямки, як креативна педагогіка, креативні індустрії, креативні простори та креативна економіка. Це призводить до появи нових професій, наприклад, креативного менеджера та креативного директора. Нове покоління має прагнути не лише до створення робочих місць для себе, а й для інших. Економіки як розвинених країн, так і тих, що розвиваються, все більше орієнтуються на інтелектуалізацію, де основним продуктом стають нові ідеї, які перетворюються на інновації.

Таким чином, необхідно готувати спеціалістів, здатних швидко адаптуватися до різних умов і знаходити нестандартні підходи до вирішення проблем. Особливу актуальність набуває питання, як навчити дітей розглядати завдання з різних точок зору, експериментувати з вихідними даними і створювати власні стартапи.

З 2017 року в Україні розпочато освітню реформу, в межах якої ми спостерігаємо численні зміни у підходах до навчання школярів, учнів ЗП(ПТ)О, студентів ЗВО. Створюються креативні освітні середовища, впроваджуються нові методики та форми навчання, а педагогічні працівники проходять спеціальну перепідготовку для роботи за сучасними стандартами. Однак суспільство не може чекати, поки сьогоднішні школярі завершать навчання, оскільки вже зараз країні потрібні фахівці, щоб бути конкурентоспроможною у світі.

Креативність, разом із знаннями та доступом до інформації, є рушійною

силою розвитку не тільки окремих особистостей, а й різних галузей економіки та науки. Тому важливо розвивати творчий потенціал дітей різних вікових груп, що стосується як закладів професійної (професійно-технічної) освіти, так і загальноосвітніх шкіл. Адже більшість учнів загальноосвітніх шкіл — це майбутні учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Дослідження показують, що проблема розвитку креативності давно розглядається в контексті психології творчості. Раніше науковці частіше використовували термін «творчі здібності», але згодом паралельно стало використовуватись поняття «креативність».

Необхідно провести аналіз термінологічного апарату дослідження, оскільки в науковій літературі використовується велика кількість подібних понять, таких як «творчі здібності», «креативність», «творчість». Враховуючи, що основним поняттям дослідження є «креативність», ми зосередимо увагу саме на ньому. Британський психолог Д. Сімпсон першим увів поняття креативності в науковий обіг у 20-х роках XIX століття. Сам термін «креативність» походить від латинського слова *creatio*, що означає «створення». Однак чітко визначити зміст цього терміну складно, оскільки в науковому середовищі досі не існує єдиного його трактування. Лише в психологічній науці існує близько ста різних визначень [21, с. 375.].

У педагогіці та психології цей термін став широко використовуватися в 50-х роках XX століття завдяки роботам Дж. Гілфорда. Саме тоді поняття «креативність» почало активно поширюватися в Західних країнах. У нашу країну воно прийшло на початку 2000-х років і спочатку не знаходило широкого визнання через існування термінів «творчість», «творчі здібності», «творчий потенціал» тощо. Однак, на сьогодні «креативність» міцно закріпилася як у науковій, так і в повсякденній лексиці.

Дж. Гілфорд вважав, що креативність — це здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Саме після публікації його робіт, у яких він визначає різницю між двома типами мисленнєвих операцій — конвергенцією і дивергенцією, концепція креативності набула широкої популярності та почала

активно опрацьовуватися [5, С. 443–456].

У ході досліджень було виявлено, що різні наукові дисципліни трактують поняття «креативність» по-різному, тому виникає необхідність розглянути його на різних рівнях наукової методології — філософському, загальнонауковому та педагогічному. Деякі науковці вважають поняття «креативність» близьким до «творчих здібностей» та «творчості». У цій роботі ми розмежуємо ці поняття для точнішого визначення їх змісту.

Філософські аспекти творчості досліджували у свої працях І.Кант, К.Юнг, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, В. Ільїн, В.Кремінь, Н.Хамітов та ін.

Світова технологічна революція, спричинена розвитком природничих та математичних наук, продемонструвала втілення творчих ідей і креативного мислення у сфері технологій та інженерії. Це привернуло увагу науковців до важливості розвитку креативності не тільки в гуманітарних і мистецьких сферах. Вчені розпочали дослідження, спрямовані на систематизацію, виокремлення основних закономірностей та спроби глибшого розуміння процесів креативності. До таких досліджень відносяться роботи О. Джінджерідж, Д. Сімонтон, Дж. Фейнштейн та ін.

Підсумовуючи результати досліджень, можна зробити висновок, що основою для розвитку науки, технологій, педагогіки, мистецтва та інших сфер є прояв креативності людини. Завдяки втіленню творчих здібностей щодня виникають численні стартапи, що змінюють і розширюють можливості, що своєю чергою сприяє світовому прогресу.

У філософському контексті, особливо серед українських дослідників, важливу роль у вивченні проблем творчості відіграв Іван Франко. Він здійснив значний внесок у дослідження свідомого і несвідомого під час творчого процесу, про що свідчать його праці, зокрема трактат «Із секретів поетичної творчості». Мартін Гайдеггер, зі свого боку, вважав, що «філософія творчості» полягає в усвідомленні можливості виходу з трагічного людського існування [22].

Сучасна освіта часто обмежується тим, що пропонує здобувачам готові відповіді, замість того, щоб стимулювати їх до самостійного мислення.

Викладання зводиться лише до передачі знань, розуміння яких полягає в засвоєнні фактів, методів і концепцій. У результаті здобувачі отримують безліч поглядів, проте не формують власного. Проте на нашу думку справжнє пізнання полягає не в поясненні вже відомого, а у відкритті можливостей, що закладені в існуючому, але ще не реалізовані.

Можемо припустити, що особистість, здійснюючи аксіологічну рефлексію, формує свій світогляд. Дослідники вважають креативність важливою рисою особистості, що ґрунтується на рефлексії та суб'єктивному самосприйнятті. Сучасні філософські словники окремо визначають поняття креативності. Н.Козирева у своїх роботах вказує, що креативність – це процес «творення», загалом – здатність створювати щось нове; це активна творча сила, що приносить реальний результат [11].

Аналіз наукових джерел свідчить, що термін «креативність» тривалий час ототожнювався з поняттям «творчість». Згідно з думкою М. Ліпіна, суттєва відмінність між творчістю та креативністю полягає в тому, що одна є способом реалізації універсальних потенцій буття, тоді як друга орієнтована на суб'єктивні інтереси. У процесі творчості людина прагне до гармонії із загальними законами буття, а в креативності – пристосовує світ до своїх індивідуальних або колективних потреб [14].

А. Маслоу в своїх дослідженнях самореалізації та людського потенціалу, що стосуються досягнення вищих рівнів особистісного розвитку, підкреслює, що креативність є важливим інструментом для реалізації особистісного потенціалу (самоактуалізації). Він також пов'язує цю здатність з такими характеристиками, як прийняття себе та свобода духу [25].

Вчені виділяють два основні підходи до вивчення та розуміння креативності: когнітивний (пізнавальний) і особистісний. У рамках першого підходу дослідження креативності тісно пов'язане з вивченням когнітивних процесів. Передусім, науковці цього напрямку аналізують взаємозв'язок між креативністю та рівнем інтелекту, зосереджуючи увагу на проблемі зв'язку між створенням нового та використанням наявних знань і навичок.

Для представників другого напряму основним елементом є аналіз особистісних характеристик людей, які проявляють свою креативність, внаслідок чого формується їх узагальнений образ. На сьогоднішній день існує кілька різних підходів до визначення креативності. Психоаналітична теорія ґрунтується на концепції сублімації сексуальних потягів, які стимулюють креативність особистості. Асоціативна теорія характеризує креативність як цілеспрямовану трансформацію проблемної ситуації в цілому. В рамках екзистенціалізму креативність розглядається як взаємодія індивіда з навколишнім середовищем. Згідно з «теорією перенесення», креативність є процесом адаптації відомих аналогів до нових ситуацій. Концепція інтелектуальних операцій підкреслює, що креативність – це заповнення прогалів у матриці проблеми через репродукцію, доповнення та абстрагування. Біхевіоризм вважає креативність біологічною функцією, що дозволяє адаптувати поведінку до нових умов через метод проб і помилок. Сучасні акмеологічні дослідження вважають креативність акмеологічним інваріантом професіоналізму, який проявляється не лише у високому творчому потенціалі, а й у специфічних навичках нестандартного, але ефективного вирішення професійних завдань, а також у здатності швидко адаптуватися до різних умов. Поділяємо думку Р. Кириченко про те, що креативність є особистісною рисою, яка базується на потенційних можливостях кожної людини, актуалізуючи неусвідомлену потребу бути унікальною особистістю, вільною у своїй творчості і здатною поєднувати власні креативні розробки з існуючими, гармонійно інтегруючи індивідуальні та соціально значущі інтереси [10 с. 186–187].

Згідно з думкою М. Дяченко, нині питання творчості все частіше розглядається в рамках концепції «глобальної креативності», що підкреслює важливість онтологічного статусу креативних процесів. У сучасному світі креативність стає універсальною рисою, яка порівнюється з принципом і відображає ступінь прояву новизни [9].

Сьогодні більшість психологів сприймає креативність як функцію цілісної особистості, що залежить від різноманітних психологічних характеристик,

розвиток креативності триває протягом усього життя, акцентуючи увагу на важливості поєднання талантів та захоплень для особистісного зростання.

Едвард де Боно, досліджуючи питання навчання творчості, робить висновок, що креативності можна навчитися. Однак для людей з високим рівнем IQ цей процес може бути складним, оскільки їхній інтелект схильний порівнювати нові ідеї з уже існуючими та відхиляти нестандартні рішення через їхню «абсурдність» або непідтвердженість досвідом [24]. Тому у людей з нижчим рівнем IQ більше шансів запропонувати нестандартну ідею, оскільки високий рівень інтелекту може перешкоджати цьому процесу.

Дослідження показують, що особисті та професійні досягнення людини протягом життя не залежать від рівня інтелекту, вимірюного за допомогою тестів IQ. Наприклад, люди зі середнім рівнем IQ можуть досягати значних успіхів, тоді як ті, чий IQ вищий, часто виявляються менш успішними. Вчені дійшли висновку, що інші когнітивні якості, не досліджені за допомогою IQ-тестів, відіграють вирішальну роль. Аналіз вирішення проблем показав, що успішність не пов'язана з рівнем знань або навичок, які вимірюються тестами IQ, а радше з креативністю – здатністю використовувати інформацію різними способами та швидко реагувати на виклики.

Ми схиляємось до думки дослідників щодо наявності певних відмінностей між цими поняттями. Зокрема, більшість вчених підтримує погляд, що креативність, як особистісна характеристика, виявляється у всіх сферах діяльності, поєднуючи свідоме і підсвідоме, та формується в соціальному контексті. Водночас творчість, як процес (автоматизована навичка), проявляється в конкретній діяльності, ґрунтується на роботі без участі свідомого і підсвідомого та закладена в природі кожної людини.

Хоча багато дослідників ототожнюють поняття творчості і креативності, важливо усвідомлювати, що творчість є специфічним процесом, який веде до створення нових продуктів. Креативність, в свою чергу, визначається як здатність особи до оригінального та нестандартного мислення і дій, а також до усвідомлення та розвитку своїх ідей, що в результаті призводить до конкретних

результатів.

У ході нашого дослідження ми вивчали та уточнювали існуючі визначення терміна «креативність». Для цього використовувалися елементи методу контент-аналізу. На першому етапі було проведено аналіз великого обсягу наукових джерел, метою якого стало узагальнення теоретичних підходів науковців до розуміння поняття «креативність», щоб сформувати цілісне уявлення про різноманіття значень цього терміну.

Для аналізу наукових текстів застосовували якісно-кількісний метод, охоплюючи як роботи зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Одиницями аналізу були вибрані слова та словосполучення, що відображали різні підходи до вивчення креативності. Відповідно до стандартної методики контент-аналізу, слова спочатку позначали в тексті, а потім виписували окремо і заносили до таблиці з зазначенням авторства. (табл 1.1).

Таблиця 1.1 -Визначення поняття «креативність» дослідниками

№з/п	Автор	Визначення
Креативність (від лат.creatio – створення, творіння) – це...		
	О. Степанов	рівень творчих здібностей особистості, розвиток її схильності до креативності, які проявляються в процесах мислення, взаємодії та різних видах діяльності, утворюють відносно стабільну характеристику індивідуальних рис людини.
	Дж Гілфорд	здатність генерувати оригінальні ідеї, відходити від стандартних моделей мислення, уникати шаблонів, змінювати стиль поведінки та оперативно знаходити рішення для складних ситуацій.
	М. Валлах	здатність породжувати безліч оригінальних ідей, постановки нових проблем
	Т. Амабайл	здатність створювати продукт який володіє

№з/п	Автор	Визначення
		новизною і при цьому відповідає контексту, в якому він знаходиться
	Craft, A.	здатність до колаборації здорового глузду та вирішення існуючої проблеми
	О. Чудакова	здатність особистості до творчості
	Л. Кудрик	особистісна якість, що базується на вдосконаленні вищих психічних функцій. Вона проявляється через інтеграцію творчості як автоматизованої навички в різноманітні аспекти діяльності, спілкування, поведінки та взаємодії з навколишнім світом

Аналіз запропонованого нами понятійного простору креативності включає кілька різних інтерпретацій. Було виокремлено чотири ключові значення цього терміну: особистісна здатність, рівень творчої обдарованості, потенціал та творчі здібності. Узагальнення результатів аналізу поняття креативності свідчить, що більшість дослідників (73%) асоціюють його зі здатністю особистості, яка демонструє її готовність до змін, відхилення від стереотипів та знаходження оригінальних рішень у складних і невизначених ситуаціях.

Отже, спираючись на результати проведеного контент-аналізу, для подальшого розв'язання завдань дослідження пропонуємо використовувати таке визначення: креативність - це здатність особистості до встановлення нових зв'язків між ідеями або подіями, формуванні нових навичок та зміни стилів поведінки, яка призводить до нового, конкретного та корисного в заданих умовах результату.

Описуючи креативність, ми маємо на увазі неординарну ситуацію, в якій людина використовує не лише свої інтелектуальні здібності, а й особистісні характеристики для її вирішення. Розглянемо основні умови, необхідні для прояву креативності: присутність творчої особистості, процесу творчості, умінь у цій сфері, творчого мислення, пізнавальних інтересів, нестандартної поведінки,

швидкості реакції, гнучкості мислення, здатності прогнозувати можливі рішення проблеми, а також високого рівня розумової активності.

Для розвитку креативності важливо вміти виокремлювати деталі за певними характеристиками, що дозволяє використовувати обрані елементи для створення нового продукту. Основними складовими є внутрішня мотивація, адекватна самооцінка, а також гнучкість у мисленні та поведінці. Усі ці якості можна розвивати під час виховання та навчання.

Попри те, що проведено численні дослідження щодо психологічних основ креативності, остаточної концепція досі не сформована, і багато питань залишаються відкритими. Серед них — джерела та детермінанти творчості, а також зв'язок між особистісними рисами та творчістю. Найбільш суперечливим і важливим питанням є виявлення і розвиток креативності, а також формування творчого мислення і робочого стилю.

Багато дослідників вважають, що креативність охоплює різноманітні здібності, які по-різному виявляються у кожної людини. Це означає, що особа може демонструвати високий рівень творчих здібностей в одній сфері, тоді як в іншій бути зовсім нетворчою.

Цей аспект є важливим для педагогіки. Завдяки йому педагог може виявити індивідуальні здібності та ідентифікувати вид креативності, який притаманний учню. Як правило, творчі здібності легше проявляються у діяльності, до якої здобувач має певні схильності та інтереси. Залучення особистості до різних видів діяльності дозволяє зрозуміти її вподобання та визначити інструменти для подальшого розвитку креативності.

Самостійне мислення, задоволення від власних досягнень, визначення завдань і їх вирішення шляхом поєднання власних знань — усе це може пережити учень під час відвідування гуртків технічної творчості в ЗП(ПТ)О. Обираючи гурток, дитина має можливість самостійно оцінити свій потенціал і мотивацію до його розвитку.

Проте питання розвитку креативності у дітей і молоді у закладах вищої освіти є недостатньо дослідженим та потребує подальших наукових розвідок.

1.2. Компонентно-структурний зміст креативності майбутніх педагогів професійного навчання

Оновлені вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти, що виникають у зв'язку з сучасними тенденціями розвитку освіти, свідчать про те, що просте оволодіння програмними компетентностями і результатами навчання вже недостатньо для формування конкурентоспроможного фахівця. Важливо розвивати особистісні якості, які найкраще відображають індивідуальність та креативність особистості. У сучасному суспільстві для педагога професійного навчання креативність стає важливою рисою, яка дозволяє адаптуватись до швидко змінюваних умов життя і є ключем до успіху у професійній діяльності. Сьогодні головною метою вищої професійної освіти є підготовка компетентного, висококваліфікованого випускника, здатного не лише застосовувати знання, навички та вміння на практиці, а й приймати оригінальні та нестандартні рішення в різних професійних ситуаціях.

Питання професійної підготовки викладачів, зокрема спеціалістів системи професійної (професійно-технічної) освіти, висвітлено в багатьох наукових працях. Однак, незважаючи на цю кількість досліджень, не можна стверджувати, що проблема повністю вивчена чи близька до розв'язання. Ці питання залишаються актуальними, оскільки сучасне життя ставить нові виклики, особливо у сфері професійної освіти. Значні зміни в сучасній вищій освіті вимагають підвищеної професійної культури майбутніх педагогів професійного навчання, проте існуюча система навчання та виховання ще не відповідає цим вимогам. Для досягнення цієї мети необхідно постійно вдосконалювати освітній зміст, розробляти нові освітні програми, методичні системи, а також створювати посібники, підручники і дидактичні матеріали, зокрема з використанням сучасних цифрових технологій, враховуючи останні досягнення в освіті, науці, техніці та організації суспільного життя.

Професійна діяльність педагога професійного навчання значно відрізняється від професійної діяльності, наприклад, учителя загальноосвітньої

школи і є досить специфічною. Вона детермінована сукупністю чинників:

- широтою профілю фахівця закладу професійної (професійно-технічної) освіти як у технічному, так і дидактичному аспектах;
- особливостями контингенту ЗП(ПТ)Л;
- освітнім процесом, що відбувається в умовах реального виробництва.

Ця відмінність проявляється в наявності у професійній діяльності таких видів робіт, що майже не виражені або ж зовсім відсутні в діяльності вчителя школи; у значно вищому рівні узагальненості та фундаменталізації системи професійних знань; у зміні пріоритетності у видах діяльності.

Діяльність педагога професійного навчання має іншу, відмінну від шкільної, систему пріоритетів. Так, у ЗП(ПТ)О особливу увагу приділяють матеріально-технічному забезпеченню процесу професійної підготовки. Цей вид робіт займає в педагога професійного навчання до 6,2 % працевитрат і має активно-перетворювальний характер (виготовлення зразків деталей, налагодження, ремонт технічних засобів навчання, проектування пристроїв тощо) [13 с. 58].

Педагог професійного навчання виконує роль майстра виробничого навчання, методиста та спеціаліста з обладнання навчальних майстерень. Це зумовлено тим, що зміни в матеріально-технічному забезпеченні закладів професійно-технічної освіти відбуваються швидше, ніж у загальноосвітніх школах, де зміст навчальних предметів залишається стабільним, а новий матеріал зазвичай постачається вчителям у вже готовому, методично обробленому вигляді, як, наприклад, у додаткових розділах підручників чи навчальних посібників [19. с. 48].

Випускники за кваліфікацією «педагог професійного навчання» відповідають за організацію і здійснення педагогічної діяльності в закладі професійної (професійно-технічної) освіти [19]. Реалізують програми початкової та середньої професійної освіти в професійних училищах, ліцеях, а також у центрах підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації для робітників і спеціалістів служби зайнятості. Вони також займаються організаційно-

методичною діяльністю, беруть участь у створенні і впровадженні регіональних компонентів державних освітніх стандартів, розробляють навчально-методичні рекомендації, збірники завдань та інші навчальні матеріали.

Крім того, педагог професійного навчання повинен мати високий рівень педагогічної та методичної підготовки для викладання освітніх компонентів у закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації, орієнтуючись на освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст». Майбутній фахівець у галузі професійної освіти має бути здатним виконувати навчальні, виховні, розвивальні, організаційні та дослідницькі функції. Педагог професійного навчання, окрім своєї педагогічної діяльності в освітньому закладі, також активно займається профорієнтаційною роботою серед випускників загальноосвітніх шкіл, підтримує професійне самовизначення молоді, здійснює виховну діяльність, спрямовану на формування особистісних якостей сучасного висококваліфікованого робітника, а також бере участь у дослідно-експериментальній діяльності з теорії та методики професійно-технічної освіти [4].

У цілому структуру майбутньої діяльності випускника за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» можна зобразити у вигляді взаємозалежних складових (рис. 1.).

Майбутній педагог професійного навчання повинен бути культурною, освіченою та ерудованою особою, яка легко поєднує теоретичні знання з практичними. Його завдання полягає у формуванні в учнів системи знань і практичних навичок і вмінь у обраній професії. Він повинен мати здатність розробляти нові технології навчання, адаптуючи їх до різних освітніх моделей, а також усвідомлено обирати альтернативні навчальні програми та підручники для викладання предметів. Крім того, важливо, щоб він умів розробляти програми профільних курсів та відповідне навчально-методичне забезпечення.

Згадані вище види професійної діяльності педагогів професійного навчання пов'язані з різноманітними педагогічними завданнями, для успішного вирішення яких необхідні креативність та систематична самоосвіта. В іншому

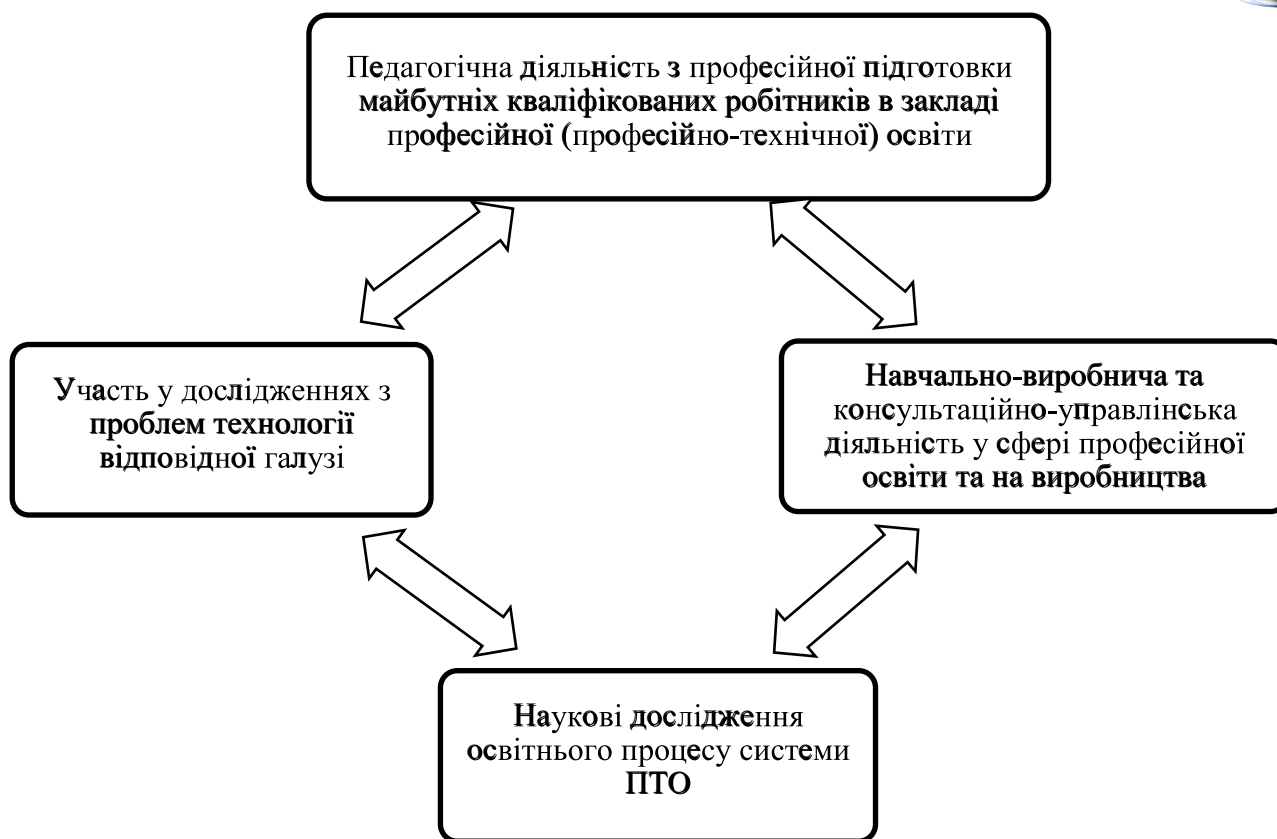

Рис. 1. Структура майбутньої діяльності випускника за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

випадку, на нашу думку, педагог може швидко втратити професійну кваліфікацію

Вимоги до педагогів професійного навчання XXI століття свідчать про необхідність наявності високого рівня інтелектуальної, фундаментальної, спеціальної та практичної підготовки. Вони повинні володіти високою інтелектуальною культурою та інноваційним мисленням, орієнтуючись на нововведення та прогресивний розвиток виробництва, демонструючи творчий підхід та креативність.

Міжнародні сертифікаційні та акредитаційні організації у сфері інженерної освіти, такі як FEANI (Європейська Федерація національних інженерних асоціацій), WFEO (Всесвітня федерація інженерних організацій) та ABET (Американська рада з акредитації в галузі інженерних наук і технологій), вважають, що основною метою сучасного закладу освіти є підготовка інтелектуальної творчої еліти. Ця еліта повинна володіти не лише науково-аналітичними та організаційними знаннями, а й мати здатність розробляти і

впроваджувати нові технології, швидко адаптуватися до змін у видах і формах інтелектуальної діяльності без втрати її ефективності, демонструючи високий рівень сформованості інтегративних якостей особистості.

Різні аспекти підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти є предметом детального вивчення сучасної педагогічної науки, про що свідчать дослідження вітчизняних науковців, зокрема: Б. Вовка, Т.Самусь, В.Опанасенко, Є.Маринченко, В.Ковальчука, В.Манька, П.Лузана, В.Курок, Г.Ігнатенко та ін.) і зарубіжних (R. Oxford, R. Scarcella, E. Stewick D. Yule, T. Schultz, A. Touraine, S. Appleton, J. Schriewer, L. Devis). Ці дослідження підтверджують, що в сучасній вищій професійній освіті важливою є гуманістична концепція формування професійної компетентності спеціаліста. Вона розглядається як інтегративна динамічна риса особистості, розвиток якої є ключовим завданням професійного становлення майбутніх фахівців. Вчені однакові в тому, що успіх педагога професійного навчання залежить не лише від знань і навичок, а й від особистісних якостей, які відповідають вимогам інженерної діяльності, серед яких особливо важливими є креативність і здатність до творчого мислення. [12, с. 244; 14, с. 328].

У 90-х роках ХХ століття науковці досліджували креативні здібності здобувачів вищої освіти. Результати показали, що ці фахівці вирізняються високим рівнем просторових уявлень, добре розвиненою пам'яттю, образним мисленням та уявою. [15, с. 142]. За твердженням Л. Гур'є та Л. Редіна, ключовими рисами, характерними для інженерної професії, є здатність до творчості, креативність, самостійність у прийнятті рішень, а також оволодіння науково-практичними навичками. Ці якості є важливими передумовами для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності фахівця на ринку праці [7, с. 126].

Педагогічна діяльність тісно пов'язана з творчістю, яка сприяє створенню нових знань або продуктів. В такому контексті творчість в освітній діяльності може розглядатися як активна професійна діяльність викладача професійного навчання. У цьому процесі виявляються такі якості, як самостійність,

ініціативність, прагнення до глибшої реалізації своїх знань, навичок та умінь на практиці, постійний професійний розвиток і застосування нестандартних рішень.

Науковці вважають, що творчий підхід і креативність є одними з ключових компонентів професійної компетентності сучасного педагога професійного навчання. Креативність, в свою чергу, асоціюється з нестандартним підходом до вирішення завдань. Так, В.Павленко розглядаючи креативність як чинник розвитку педагогічної творчості зазначає, що становлення педагога в розвитку творчого навчального-виховного процесу включає в себе оновлення функцій, таких як швидкість, гнучкість і оригінальність мислення [18, С.145-150.]. Креативності властиві гнучкість підходів і стратегій, здатність протистояти стереотипам.

Креативність, нестандартний підхід до вирішення педагогічних завдань і унікальне бачення професійних ситуацій доповнюють знання та сприяють створенню нових, ще невідомих речей. За словами В.Моляка, творчість більше споріднена з винахідництвом, ніж із науковим дослідженням, оскільки для творчого створення виробу часто використовують відомі принципи й елементи, проте поєднують їх новим, оригінальним способом. [16, с. 32-33].

Креативний педагог завжди відзначається невтомною цікавістю та прагненням до нестандартних рішень, що ведуть до створення нового, унікального. Тому в ході професійної підготовки педагогів професійного навчання мають розвиватися такі якості, як: компетентність, творчий підхід, креативність, аналітичне мислення, здатність досягати цілей, організаторські навички, комунікабельність, стійкість у подоланні труднощів, постійне самовдосконалення, вміння приймати обґрунтовані рішення в складних ситуаціях, відповідальність, високий рівень загальної та психологічної культури, а також гуманістичне сприйняття педагогічних проблем.

Отже, креативність як складова професійної компетентності педагога професійного навчання визначається необхідністю розвитку творчих здібностей студента з метою прояву ініціативи, самостійності, творчості, дослідницьких здібностей у його майбутній професійній діяльності.

Визначення компонентів креативності майбутніх педагогів професійного навчання здійснювалось через аналіз наукових джерел, що містять концепції стосовно структури та внутрішніх елементів цього явища.

Аналіз наукових досліджень підтвердив наявність різноманітних наукових підходів до визначення складових креативності професіонала. Роботи, присвячені проблемі розвитку креативності у людини, досить широко відображають різні аспекти цього процесу. Зокрема, наукова література висвітлює практичний досвід формування творчих здібностей у школярів (Д. Бережанська, Т. Воробйова, О. Жигайло, В. В. Утьомов), Розвиток креативності як складової професійної компетентності студентів (О. Пилишук), як складової професіоналізму майбутніх педагогів професійного навчання (Н. Підбуцька, Н. Демченко), розвиток креативних здібностей у контексті освітньої системи інноваційного суспільства (Н. Малахова, О. Бессарабова), у майбутніх учителів-предметників (В. Валюк, Л. Дерев'яна, Р. Кириченко, Н. Ковалевська), викладачів вищої школи (О. Пономарьова, О. Соловійова, Ф. Шарипов), у здобувачів вищої школи (Ю. Бистрова, В. Мороз, І. Особов, О. Пилишук), майбутніх інженерів (В. Лівшиц), інженерів-педагогів (Т. Яковенко) та ін.

Переважна більшість з цих досліджень не охоплюють процес професійної підготовки педагогів професійного навчання, однак підхід та досвід науковців у вивченні проявів креативності та визначенні її складових можуть бути застосовані при аналізі характеристик креативності здобувачів, які готуються стати педагогами професійного навчання.

Підходи до проектування креативності, запропоновані різними авторами, з метою виявлення наявності в них ключових аспектів. У дослідженні творчого потенціалу викладачів вищої школи О. Соловійова та Л. Халілова виділяють такі складові креативності: мотиваційно-цільовий, що відображає специфіку цілепокладання та мотивації професійного мислення, важливість діяльності в контексті професійного життя; когнітивний, який дозволяє аналізувати особливості мислення майбутнього фахівця, зокрема, вибір методів вирішення завдань, а також включає креативний аспект, пов'язаний з пошуком

нестандартних рішень. Діяльнісний висвітлює особливості евристичних методів пошукової діяльності, які застосовує фахівець у процесі вирішення професійних задач. Особистісний розкриває індивідуальні характеристики, що проявляються в діяльності фахівця, і залежать від його характеру, життєвого досвіду та ціннісних орієнтирів. Однак, варто зазначити, що автори не акцентують увагу на рефлексивному компоненті, який, на нашу думку, є невід'ємною частиною професійної компетентності, оскільки саморозвиток і самовдосконалення неможливі без процесу рефлексії [20].

Ю.Варлакова також не виділяє рефлексію як окремий елемент креативності майбутніх дизайнерів-педагогів, зосереджуючись на таких аспектах, як мотиваційно-ціннісний (особистісна орієнтація учасника освітнього процесу на набуття та реалізацію знань, навичок і ціннісне ставлення до майбутньої професії), когнітивний (система знань і вмінь, що визначають ефективність пізнавальної діяльності та розвиток креативності), а також праксіологічний (здатність до творчого підходу в професійній діяльності) [3, с. 74]. Однак, на нашу думку, наведена дослідницею характеристика компонентів не повністю відображає специфіку прояву креативності в професійній діяльності цього фахівця.

Більш обґрунтованим виглядає підхід І. Брякової, яка виділяє кілька ключових складових креативності. Зокрема, вона пропонує аксіологічний компонент, що передбачає творче ставлення до особистості як до цінності, мотиваційний компонент, який відображає потребу в творчій взаємодії, а також когнітивний, що визначає здатність до діалогу і використання знань для вирішення професійних творчих завдань. Операційний компонент підкреслює вміння креативно застосовувати набутий досвід і розробляти нові методики, а рефлексивний — це здатність до осмислення власної творчої діяльності та ролі в освітньому процесі.

Варто зазначити, що Брякова досліджувала креативність майбутніх учителів-філологів, тому її підхід включає специфічні компетенції, такі як літературознавча, лінгвістична, мовна та культурологічна. Це свідчить про те, що

запропоновані компоненти креативності мають спеціалізоване спрямування і не можуть вважатися універсальними для всіх галузей [2].

Великий науковий інтерес викликає теоретична модель креативності, розроблена Р. Давлетовою (Р. Гільмутдіновою) [8]. Досліджуючи креативність через призму соціальної психології, авторка пропонує багатовимірну структуру, яка включає взаємодію кількох важливих компонентів. Емоційний компонент охоплює здатність до емоційної регуляції та оптимізації діяльності як на свідомому, так і на несвідомому рівнях. Цей аспект включає такі елементи, як інтуїція, емоційна обізнаність, управління емоціями, емпатія та імпульсивність.

Когнітивний компонент представляє інтелектуальні процеси, що сприяють накопиченню теоретичних знань через активну пізнавальну діяльність. Тут особливе місце займають уява, гнучкість мислення, інтелект та здатність до концептуалізації. Рефлексивний компонент пов'язаний із самопізнанням і самооцінкою, що впливає на впевненість у власних силах, рівень самоприйняття та здатність до критичної самооцінки. Вольовий компонент охоплює здатність долати внутрішні та зовнішні перешкоди на шляху до мети, виражаючи такі якості, як схильність до ризику, сила волі та сміливість. Поведінковий компонент зосереджується на практичній реалізації знань, навичок і творчого досвіду через конкретні дії та операції, які спрямовані на досягнення визначеної мети. Нарешті, мотиваційний компонент активізує та мобілізує особистість на майбутню діяльність, формуючи готовність до творчого пошуку й експериментів. Ця модель дозволяє глибше зрозуміти складну структуру креативності, її багатогранні складові та взаємозв'язки між ними [8, с. 12].

Сучасні українські науковці, серед яких В. Боксгорн, Л. Мороз, І. Гриненко, О. Куцевол, І. Подорожна, В. Фрицюк та інші, активно досліджують феномен креативності, особливо серед педагогів різних спеціалізацій. Їхні наукові праці охоплюють широкий спектр підходів до розуміння структури цього явища, часто пропонуючи різні, а іноді й протилежні погляди. Зокрема, розглянемо складові компоненти, які визначили дослідники.

Л. Мороз, аналізуючи креативність викладачів іноземних мов, пропонує

розподіл цього феномену на кілька ключових компонентів: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, конативний та діяльнісний. Когнітивний компонент включає інтелектуально-творчу активність у різних комунікативних та навчальних процесах. Серед його характеристик — оригінальність виконання завдань, гнучкість мислення, допитливість, інтуїція, знання теорій креативності, здатність до дивергентного та конвергентного мислення, оцінка ідей, а також вміння аналізувати та синтезувати інформацію. Особлива увага приділяється таким аспектам, як чутливість до проблем, здатність до переносу знань, уява, метафоричність мислення та вміння бачити складне у простому й навпаки. [17, с. 50].

Конативний (особистісний, емоційно-афективний) компонент охоплює ключові риси особистості, які сприяють активному подоланню життєвих викликів. Серед них: наполегливість у досягненні цілей, толерантність до багатозначності, відкритість до нових вражень, незалежність у прийнятті рішень, готовність ризикувати, впевненість у собі та власних здібностях, здатність до вирішення проблем, креативність і самобутність, схильність до емпатії та глибоке розуміння оточуючих, а також прагнення до особистої свободи.

Мотиваційно-ціннісний компонент включає внутрішню мотивацію до вдосконалення іншомовних навичок та умінь, прагнення до саморозвитку і досягнення поставлених цілей, зацікавленість у вирішенні проблемних завдань та неоднозначних ситуацій. Це також передбачає бачення діяльності як можливості для самореалізації та креативного самовираження, а також прийняття нових викликів для самоактуалізації. Особистісно важливими є гуманістичні цінності, інтерес до розвитку творчих здібностей та їх застосування в професійній діяльності.

Діяльнісний компонент містить у собі навички дослідницької, організаційної та проектної роботи, що дозволяють застосовувати креативні підходи у формуванні педагогічних знань і вмінь, організовувати та проводити творчі завдання, а також планувати навчально-творчі проекти [15, с. 5152].

І. Гриненко аналізуючи структуру креативності майбутнього педагога

гуманітарного напрямку виділяє кілька ключових компонентів креативності: мотиваційний, емоційно-ціннісний, когнітивний і результативний [6, с. 52]. Так, на думку дослідника, мотиваційний компонент спрямований на розвиток мотивації до успіху та подолання страху невдачі. Когнітивний компонент включає засвоєння знань з психолого-педагогічних основ креативності. Емоційно-ціннісний компонент передбачає досягнення психофізіологічної гармонії та розвиток ціннісних орієнтацій через «прийняття культурних концептів». Результативний компонент полягає у створенні творчого навчального продукту – тексту [6 с. 52]. На наш погляд, структура запропонована І.Гриненко є досить універсальною та може бути адаптована до різних спеціальностей, за умови модифікації результативного компоненту.

У структурі креативності майбутніх інженерів-педагогів, яку розглядала Т.Яковенко, виокремлено кілька ключових компонентів. Перший — мотиваційний, охоплює особисто значущі мотиви, ціннісні орієнтації, позитивне ставлення до розвитку творчих здібностей здобувачів та їхнього практичного застосування. Це також стимулює особисту активність, саморозвиток та самовиховання, що сприяє самостійності й творчому самовираженню в професійній діяльності.

Другий компонент — когнітивний, акцент зроблено на системі знань щодо методики викладання спеціальних дисциплін, зосередженій на використанні креативних технологій.

Діяльнісний компонент включає здатність здійснення дослідницької, організаторської та проектної діяльності, що дозволяє ефективно впроваджувати інноваційні методи навчання, організовувати самостійну творчість та планувати освітній процес.

Останній, особистісний компонент, представляє набір якостей, важливих для інженера-педагога, до нього науковця відносить здатність до творчого вирішення проблемних завдань, винахідливість, критичність та гнучкість мислення, а також інтуїцію і самобутність. [23. С. 106-111].

Структура креативності, запропонована Ю.Бистровою, на наш погляд є

найбільш релевантною. Вона виокремлює шість компонентів, які формують креативність здобувачів у вищій школі:

Когнітивний компонент відповідає за здатність до генерації нових теоретичних знань через активну пошуково-пізнавальну діяльність.

Вольовий компонент полягає в умінні долати внутрішні та зовнішні труднощі на шляху до освітніх цілей, включаю наполегливість, відкритість до нового та готовність ризикувати.

Емоційний компонент регулює діяльність студента на свідомому й підсвідомому рівнях, включаючи чутливість, емоційну стійкість, відчуття новизни, а також здатність толерантно ставитися до протиріч.

Мотиваційний компонент є внутрішнім рушієм, що стимулює самореалізацію, прагнення до успіху, самовдосконалення та формування ціннісних орієнтирів.

Діяльнісний компонент забезпечує інтеграцію знань, вмінь і творчого досвіду для вирішення освітніх завдань, допомагає знаходити неординарні рішення в нестандартних ситуаціях завдяки гнучкості мислення, оригінальності та адаптивності.

Рефлексивний компонент сприяє об'єктивному самоаналізу та самоконтролю, критичній оцінці власних досягнень, розвитку інтуїції та прогнозуванню результатів діяльності [1].

Науковий аналіз підходів визначення складових креативності свідчить про те, що дослідники найчастіше виокремлюють наступні ключові елементи цього феномену:

Активність особистості: готовність до опанування нових форм діяльності, зокрема креативності, ініціативності, працездатності, а також відкритість до нових вражень та досвіду.

Творче мислення та інтелектуальні якості: здатність до дивергентного, конвергентного та асоціативного мислення, розвинена уява та інтелект, вміння вирішувати проблемні завдання, винахідливість, здатність бачити нове у звичних речах, а також навички аналізу, синтезу та комбінування для подолання

стереотипів.

Цілеспрямованість і мотивація: вміння ставити реалістичні цілі відповідно до умов діяльності, наявність мотивації до творчої самореалізації, самовдосконалення та пізнавальної активності.

Ціннісні орієнтації: настанови на здобуття та реалізацію знань, умінь та навичок, а також цінування людської особистості й творчого потенціалу як важливої складової.

Особистісні якості: самостійність, критичність мислення, незалежність, оригінальність та здатність передбачати результати своєї діяльності. Ці риси підвищують ефективність прийняття креативних рішень.

Емоційно-вольові якості: здатність до самоконтролю, саморегуляції, рефлексії власної творчої діяльності, емоційна стійкість та впевненість у власних силах. Це також включає готовність до ризику та подолання перешкод на шляху до мети.

Вміння використовувати знання: здатність застосовувати накопичений досвід для вирішення творчих завдань, знаходити декілька правильних відповідей на одне запитання, а також удосконалювати і створювати нові об'єкти.

Вікові та професійні особливості: специфічні характеристики, які впливають на успішність реалізації креативного потенціалу в окремих сферах діяльності.

Ці складові комплексно відображають багатогранність креативності як явища, що включає інтелектуальні, емоційні, вольові та особистісні аспекти.

Провівши аналіз різноманітних поглядів на структуру креативності, ми можемо констатувати, що серед сучасних науковців відсутня єдність у цьому питанні. У світлі думок дослідників та власних роздумів, проєктуючи їх на вказані раніше характеристики майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти, ми дійшли висновку, що активність, ініціативність, творче мислення та уява становлять ключові компоненти креативності.

Вважаємо, що у структурі креативності здобувачів освіти особливу роль відіграють пізнавальні потреби, мотивація до творчої діяльності, прагнення до

успіху та самореалізації. Позитивний емоційний стан і впевненість у власних можливостях також значно впливають на прояв креативності. Крім того, важливою умовою є здатність до рефлексії стосовно результатів своєї творчої діяльності.

Не менш важливим є орієнтація ціннісних пріоритетів здобувачів на розвиток творчої особистості, а також наявність моральних переконань, які гармонійно поєднуються з розумінням сучасних реалій та врахуванням власних інтересів. Важливим аспектом є також усвідомлення того, що креативні прояви в освітній діяльності неможливі без засвоєння загальних і специфічних знань, а також умінь, які дозволяють використовувати власний досвід для вирішення творчих завдань.

Отже, вважаємо за доцільне виділити в структурі креативності майбутніх педагогів професійного навчання наступні компоненти: мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-конативний та особистісно-рефлексивний. На нашу думку, динамічна поєднання саме цих компонентів повною мірою охоплює властивості особистості майбутнього педагога професійного навчання, знання й уміння, необхідні для підготовки здобувачів до виявлення креативності у професійній діяльності.

Розглянемо кожний із зазначених вище компонентів.

Мотиваційно-аксіологічний компонент є ключовим елементом, що включає різноманітні мотиви, стимули, інтереси, потреби, ціннісні орієнтації та особистісні характеристики студента ЗВО. Ці фактори формують позитивне ставлення до розвитку і реалізації творчих здібностей, а також підвищують потребу у їх практичному застосуванні. Це виявляється у підвищеній пізнавально-креативній та когнітивно-поведінковій активності в професійній діяльності. Основою цього компонента є прагнення людини до самоактуалізації та реалізації свого потенціалу, що виступає як фундаментальний ресурс творчості. Мотиви виступають внутрішніми регуляторами майбутніх дій, а мотивація є рушійною силою, що визначає поведінку, її спрямованість та активність. Будь-яка форма поведінки може бути пояснена як внутрішніми

(психологічними) характеристиками особи, так і зовнішніми (умовами і обставинами) факторами.

На думку вітчизняних науковців, мотивацію можна поділити на близьку та далеку. Близька мотивація зумовлена фізіологічними потребами та актуальністю ситуації, тоді як далека мотивація стосується активностей, що приносять задоволення і радість. Внутрішня мотивація проявляється у формі самоствердження та самоактуалізації.

Отже, мотиваційна складова розвитку креативності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі їхньої професійної підготовки охоплює стійку орієнтацію на творчість і успіх, інтерес до нестандартних завдань, відчуття новизни, критичність мислення, здатність швидко долучатися до творчого процесу та спрямованість на досягнення цілей і результатів креативної діяльності. Таким чином, мотиваційно-аксіологічний компонент розвитку креативності передбачає позитивну мотивацію, що формується через потреби, інтереси та установки майбутнього педагога професійного навчання в контексті його професійної діяльності, визначаючи спрямованість його активності.

Когнітивний компонент креативності студентів формується через систему знань, яка відіграє ключову роль у виявленні цієї компетентності у їх майбутній професійній діяльності. Важливість виокремлення когнітивного елемента в контексті креативності майбутніх педагогів зумовлена тим, що успішність прояву креативності фахівцями значною мірою залежить від глибини та обсягу їхніх знань про творчу діяльність, її специфіку, а також про розвиток таких ментальних процесів, як мислення, уява і пам'ять.

Знання про методи вирішення проблем, алгоритми дій, аналіз і синтез інформації, а також способи подолання стереотипів є важливими елементами процесу розвитку креативності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі їхньої професійної підготовки.

Крім того, розуміння сутності креативності як критичного чинника професійного успіху у сучасному світі, а також знайомство з креативними технологіями і техніками також є важливим і необхідними. Для прояву

креативності важливо, щоб студент мав певні креативні здібності, які, в свою чергу, базуються на розвиненому інтелекті. Отже, інтелект є основою, що визначає як прояв, так і розвиток креативних здібностей.

Варто зазначити, що когнітивний компонент пов'язаний із конкурентоспроможністю. Сучасні дослідники підкреслюють, що знання стає єдиним джерелом тривалої конкурентної переваги, оскільки всі інші чинники втрачають актуальність у конкурентному середовищі. Когнітивний компонент креативності включає в себе знання специфіки творчого процесу, його характеристик і методів реалізації, а також технологій саморозвитку та рефлексії. Важливими є також уявлення про вимоги, які ставляться до особистості фахівця аграрного профілю, та навички вирішення завдань, що вимагають креативного підходу, а також рівень предметних знань, необхідний для їх творчого використання.

Діяльнісний аспект креативності характеризує готовність здобувачів до практичної реалізації творчої діяльності. Він відображає рівень розвитку їхніх здатностей до нестандартного вирішення професійних завдань та уміння виявляти креативність у різних ситуаціях — як звичних, так і незвичних.

Формування креативності, як важливого складника компетентності, можливе лише через активну участь здобувачів у різноманітних видах діяльності. Цей процес підтверджується самим змістом терміна «креативність». Студенти отримують потрібні знання, навички та практичний досвід для прояву креативності у своїй професійній діяльності. У рамках діялісно-конативного компонента особливе значення має діялісний потенціал студентів, їхнє активне залучення до різних форм творчої роботи, як в освітньому процесі, так і в позааудиторний час, що включає участь у наукових дослідженнях і спільній творчій діяльності з викладачами.

Отже, до діялісної складової розвитку креативності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі їхньої професійної підготовки можна віднести ряд важливих якостей і навичок. Серед них: здатність формулювати проблему та креативно розробляти план її рішення; вміння знаходити логічні зв'язки між

фактами; інтуїтивний пошук рішень; оволодіння методами розвитку творчих здібностей і досвід їхнього використання; уміння творчо застосовувати накопичені знання та практичні навички; самоорганізація; здатність до структуризації та формування гіпотез; перенесення знань у різні сфери; генерування нових креативних ідей; оригінальність і продуктивність; вміння уникати звичних рішень та пропонувати різноманітні підходи для вибору найефективнішого варіанту; а також виявлення креативності у нестандартних професійних ситуаціях.

Особистісно-рефлексивний компонент охоплює низку ключових якостей індивіда, які суттєво впливають на виявлення креативності у професійній сфері. До них належать: відповідальність, здатність до комунікації, оптимістичний настрій, емоційна залученість у творчий процес, а також рефлексивні навички. Серед інших важливих аспектів виділяються вміння аналізувати як власну діяльність, так і колективну творчу діяльність групи, а також здатність до самоорганізації та самореалізації.

Таким чином, спираючись на проаналізовані дослідження в області розвитку креативності та на власне бачення змісту компонентів, визначаємо структуру феномена «креативність педагогів професійного навчання» як сукупність наступних рівноцінних взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Із зазначеного вище слідує, що креативність майбутнього педагога в галузі професійного навчання являє собою інтегровану систему знань, умінь, навичок, здатностей, особистісних рис, які є визначальними для успішного вирішення професійних завдань творчого характеру. У структурі цієї креативності можна виділити кілька ключових компонентів:

Мотиваційно-аксіологічний компонент: його основою є особистісно значимі мотиви та ціннісні установки, які визначають позитивне ставлення до розвитку і застосування творчих здібностей, включає потребу в практичному використанні знань, професійну орієнтацію та особисту мотивацію до реалізації своїх здібностей. Це також відображається у ціннісному ставленні до професійної

діяльності і прагненні до успіху, що підкреслює значущість креативності в процесі творчої роботи.

Когнітивний компонент: охоплює сукупність знань, умінь та навичок вирішення проблем, алгоритми дій, аналіз і синтез інформації, а також способи подолання стереотипів є важливими елементами процесу розвитку креативності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі їхньої професійної підготовки. Це базис його майбутньої професійної діяльності, а також характеристики пізнавальної діяльності, що впливають на ефективність і розвиток креативних здібностей.

Діяльнісний компонент: характеризується здатністю творчо підходити до вирішення складних завдань. Передбачає застосування засвоєних методів генерації, аналізу, синтезу та комбінування ідей. Включає в себе уміння переносити досвід, прогнозувати результати та долати стереотипи. Цей компонент також визначає готовність до творчої співпраці у процесі розв'язання задач.

Особистісно-рефлексивний компонент: складається з ряду особистісних якостей, таких як ініціативність, винахідливість, гнучкість, критичність мислення, інтуїція, впевненість у собі, натхнення та емоційний підйом у творчих ситуаціях. Він також включає відповідальність за результати креативної діяльності, а також навички самоконтролю, самоаналізу та саморозвитку.

Таким чином, креативність майбутнього педагога професійного навчання є багатогранною структурою, що включає різноманітні компоненти, які взаємодіють і сприяють його професійному зростанню

Висновок

Розвиток креативності майбутніх педагогів професійного навчання є невід'ємною частиною їхньої професійної підготовки, оскільки саме ця якість забезпечує здатність фахівців до ефективного виконання своїх професійних

обов'язків у сучасному освітньому середовищі ЗП(ПТ)О. В ході дослідження було виявлено, що креативність як складова професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання потребує комплексного підходу.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що креативність охоплює здатність особистості до творчості, вміння генерувати нові ідеї та адаптувати наявний досвід до вирішення нестандартних професійних ситуацій. Креативність є не лише особистісною характеристикою, а й інтегрованою якістю, яка формується в процесі здобуття освіти. Вона забезпечує здатність майбутніх педагогів професійного навчання до розробки інноваційних освітніх методик, впровадження нестандартних рішень в професійній діяльності та ефективного реагування на виклики сучасного суспільства.

Виявлено, що у структурі цієї креативності можна виділити кілька ключових компонентів: мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та особистісно-рефлексивний.

Дослідження підтверджують, що розвиток креативності у майбутніх педагогів професійного навчання повинен бути систематичним і спрямованим на інтеграцію творчих підходів в їхню майбутню педагогічну діяльність, що забезпечує формування професіоналів, здатних не лише передавати знання, а й надихати здобувачів на розвиток їхнього потенціалу.

Висновок підтверджує, що креативність є рушійною силою змін в освіті, науці та суспільстві загалом. У сучасних умовах глобалізації та інтелектуалізації економіки професійна підготовка педагогів професійного навчання має сприяти розвитку їхнього творчого мислення, самостійності у прийнятті рішень і здатності до постійного самовдосконалення.

Таким чином, розвиток креативності майбутніх педагогів професійного навчання є важливим аспектом освітнього процесу, що спрямований на формування конкурентоспроможного, інноваційно орієнтованого фахівця, здатного до ефективної професійної реалізації у сучасному світі.